

MARKO MARULIĆ I BRITANSKA KNJIŽNICA

Milan Grba

UDK: 821.163.42.09 Marulić M.
027.54(410.111.11)

Milan Grba
British Library
L o n d o n
milan.grba@bl.uk

Rad se sastoji od kraćeg uvoda, u kome se razmatraju dosadašnja istraživanja naše teme, i od tri glavna dela. U prvom delu se govori o Marulićevim knjigama u britanskim knjižnicama i nabrajaju se sva dosada identificirana izdanja 16. i 17. stoleća u njihovim zbirkama. Pridodata je i tabela u kojoj se daje pregled i opis pojedinačnih primeraka starih izdanja. U drugom delu se raspravlja o Marulićevoj zbirci u Britanskoj knjižnici, kao najvećoj i najvažnijoj u Britaniji. Treći deo rada posvećen je provenijenciji Marulićevih starih izdanja, uključujući i prva hrvatska izdanja. U zaključku se razmatra Marulićeva zbirka u kontekstu hrvatske zbirke u Britanskoj knjižnici.

Cljučne riječi: Marko Marulić, Britanska knjižnica, provenijencija, bibliofili, kolekcionari.

Uvod

Istraživači recepcije i čitatelja Marulićevih knjiga već se godinama bave detaljnim proučavanjem domaćih zbirki i zbirki europskih i svetskih knjižnica. Ti poduhvati bili su usmereni ka izradi sveobuhvatne bibliografije Marulićevih dela kako bi se ovaj humanistički autor što bolje izučavao u uporednom kontekstu nacionalne književnosti i europskih književnosti i kultura. U tom smislu katalogi nacionalnih, sveučilišnih i drugih istraživačkih knjižnica pružaju ne samo glavne bibliografske podatke već i obilje važnih detalja o nabavci Marulićevih knjiga, njihovim čitateljima i korisnicima. *Colloquia Maruliana* su u deset godina objavila čitav niz istraživanja zbirki velikih europskih knjižnica.¹ Recepcija Marulićevog

¹ Franz L e s c h i n k o h l, »Marko Marulić u njemačkim knjižnicama«, CM III (1994), 99-126; 225; Fedora F e r l u g a P e t r o n i o , »Marko Marulić i Slovenci«,

dela na britanskim otocima dosad je također bila pažljivo proučavana. Već u prvoj svesci *Colloquia Maruliana* Charles Béné naveo je najranija zanimanja engleskih čitatelja 16. stolecja za Marulićevo delo.² Branko Franolić prvi se zani-mao za hrvatske latiniste i Marulićeve latinska dela u zbirci Britanske knjižnice.³ *Colloquia Maruliana* imala su tu sreću da objave do tada u znanosti nepoznate Marulićeve rukopise, uključujući i Marulićev autograf koji se čuva u Britanskoj knjižnici.⁴ Darko Novaković je u Britaniji uspeo identificirati još dva do tada nepoznata Marulićeve rukopisa.⁵ Za naš rad, međutim, svakako su najvažniji rezultati istraživanja Franza Leschinkohla o Marulićevim knjigama u britanskim knjižnicama. Leschinkohl se posle istraživanja Marulićevih dela u Nemačkoj, Austriji i Švicarskoj posvetio i Britaniji. U ovoj zemlji istražio je fondove najvećih knjižnica i doneo dragocene popise Marulićevih dela iz Britanske knjižnice u Londonu, Sveučilišne knjižnice u Cambridgeu, knjižnice *Bodleiana* Sveučilišta u Oxfordu, Nacionalne knjižnice Škotske u Edinburghu, Sveučilišne knjižnice u Glasgou i Sveučilišne knjižnice u Manchesteru.⁶

Marulićeve knjige u britanskim knjižnicama

Cilj našeg rada je da se novim podacima dopune prethodna istraživanja o Marulićevim delima u britanskim knjižnicama, kao i da se opiše provenijencija

CM III (1994), 173-177; 229; Franz L e s c h i n k o h l , »Marko Marulić u austrijskim knjižnicama«, CM VIII (1999), 185-200; Francisco Javier J u e z G á l v e z , »Presencia de Marko Marulić en las bibliotecas españolas«, CM X (2001), 267-304; Franz L e s c h i n k o h l , »Marulićeve djela na njemačkom jezičnom području u Europi: Švicarska«, CM X (2001), 257-266; Vinko G r u b i š i ć , »Marko Marulić u američkim publikacijama i knjižnicama«, CM X (2001), 305-314; Ivo S a n a d e r , »Prisutnost Marulićevih knjiga u europskim i nekim izvanoeuropskim knjižnicama«, CM XI (2002), 523-528; Franz L e s c h i n k o h l , »Marulićeve *Judita* širom svijeta«, CM XI (2002), 511-520; Małgorzata K r y s k a , »Nazočnost Marulićevih knjiga u poljskim knjižnicama«, CM XIV (2005), 239-248.

² Charles B é n é , »Marulić i Engleska«, CM I (1992), 71-86; 167-168. Usporedi od istog autora: Charles B é n é , »Henry VIII et Thomas More, lecteurs de Marulić«, CM V (1996), 87-106.

³ Branko F r a n o l i ć , *Works of Croatian Latinists: recorded in the British Library general catalogue*, Croatian Information Centre, Zagreb, London, 1997; 1998 (drugo, prošireno izdanje), 36-38. Usp. od istog autora: *Books on Croatia and Croatians: recorded in the British Library general catalogue*, Croatian Information Centre, Zagreb, London, New York, 1996-2000.

⁴ Darko N o v a k o v i ć , »Vita diui Hieronymi (British Library Ms. Add. 18.029)«, CM III (1994), 5-24.

⁵ Darko N o v a k o v i ć , »Dva nepoznata Marulićeve rukopisa u Velikoj Britaniji: MS. ADD.A.25 u oxfordskoj Bodleiani i Hunter 334 u Sveučilišnoj knjižnici u Glasgou«, CM VI (1997), 5-31; 78-80.

⁶ Franz L e s c h i n k o h l , »Marulićeve djela u Velikoj Britaniji«, CM XIII (2004), 207-217.

nekih najvažnijih Marulićevih knjiga u britanskim zbirkama.⁷ Za postizanje ovog cilja korišteni su metoda ankete i mrežni resursi, i to COPAC, britanska uzajamna mrežna bibliografsko-kataloška baza podataka (i Irska je zastupljena u ovom sustavu fondovima knjižnice Trinity Collegea u Dublinu) i ESTC (English Short Title Catalogue), baza podataka knjižnog materijala koji je tiskan u zemljama engleskoga govornog područja od 1473. do 1800. godine, iz preko 1600 svetskih zbirki.⁸

U radu se koriste povesni nazivi za Britansku knjižnicu i nazivi privatnih knjižnica koje su u prošlosti otkupljene ili poklonjene Knjižnici. Zato je ovde važno napomenuti da je Britanska knjižnica jedno te isto što i Knjižnica Britanskog muzeja, koji je osnovan 1753. Međutim, kao samostalna nacionalna knjižnica Britanska knjižnica osnovana je tek 1973. godine, a 1997. se i fizički odvojila od Britanskog muzeja preseljenjem u novu zgradu na Sv. Pankrasu u severnom Londonu.⁹

U istraživanjima za ovaj rad uspeli smo identificirati 24 Marulićeva izdanja **16. stoleća** u ukupno 52 primeraka u britanskim zbirkama. U Britaniji postoje tri Marulićeva izdanja **17. stoleća** u 14 sačuvanih primeraka. Dakle, ukupno je 27 Marulićevih izdanja **16. i 17. stoleća** u 66 primeraka.¹⁰

⁷ Bibliografije Marulićevih izdanja koje su korištene kao nezaobilazni osnovni priručnici za naša istraživanja i za izradu rada jesu: Branko J o z i ć , Bratislav L u č i n , *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: Tiskana djela (1477-1997)*, Književni krug, Split, 1998, i Nedjeljka P a r o , *Bibliografija Marka Marulića. Treći dio: Radovi o Maruliću (1565-2000)*, Književni krug, Split, 2003.

⁸ Ovom prilikom želio bih toplo zahvaliti koleginicama i kolegama koji su se ljubavno odazvali anketi i poslali bibliografske podatke o Marulićevim knjigama u zbirkama njihovih knjižnica: John Bowles, Foreign Collections National Library of Scotland; Tania Konn-Roberts, Head of Russian and East European Collections, Glasgow University Library; Maureen Pinder, Faculty Team Librarian, Brotherton Library, University of Leeds; Claudia Ricci, The London Library; Philippa Robins, Southeast Europe area specialist, UCL School of Slavonic and East European Studies Library; Ray Scrivens, Slavonic and East European Specialist, Cambridge University Library; Shenxiao Tong, Liaison Librarian, School of Literatures, Languages and Cultures, Edinburgh University Library.

Više o COPAC bazi vidi na adresi: <http://copac.ac.uk/> (pristupljeno 25. listopada 2010). Više o ESTC bazi vidi na: http://estc.bl.uk/F/?func=file&file_name=login-bl-estc (pristupljeno 25. listopada 2010).

Zahvalnost također dugujem koleginicama u Britanskoj knjižnici Alison Walker, Lead Researcher, The Sloane Printed Books Project; Philippi Marks, Curator of Western Bookbinding; Lynn Young, Records Manager, koje su mi nesebično pomogle prilikom istraživanja provenijencije Marulićevih knjiga u zbirci.

⁹ Više informacija o povesti i zbirkama Britanske knjižnice vidi na: http://en.wikipedia.org/wiki/British_Library (pristupljeno 29. listopada 2010).

¹⁰ Svi primerci iz britanskih zbirki mogu se videti u zasebnoj tablici uređenoj u kronološkom nizu priloženoj uz ovaj rad. Svaki identificirani primerak sadrži sledeće podatke: redni broj, naslov, mesto, tiskaru i godinu tiskanja, ime knjižnice u kojoj se primerak nalazi, signaturu (osim nekoliko izuzetaka) i belešku. Statistički uzeto, u Britanskoj knjižnici nalazi se 70% starih *izdanja* koja se čuvaju u Britaniji (tj. 19 raznih izdanja) i 30% sačuvanih *primeraka* Marulićevih izdanja XVI i XVII stoleća (tj. 20 primeraka). U priloženoj tabeli navedeno je osam izdanja kojih nema u Britanskoj knjižnici:

Izdanja Marulićevih dela iz 16. i 17. stoleća u britanskim knjižnicama

Delo	Latinska izdanja	Prevodi	Broj primeraka
<i>Institucija</i>	1513, 1530, 1531, 1540, 1555, 1577, 1586, 1593.	1569 (talijanski), 1579 (portugalski), 1580 (talijanski), 1582 (nemački).	Osam latinskih izdanja i četiri prevoda, tj. ukupno 12 izdanja u 22 primerka.
<i>Evandelistar</i>	1519; 1529 (tri razna izdanja); 1532; 1541.		Šest izdanja u 17 primeraka.
<i>O poniznosti i slavi Kristovoj</i>	1519.		Dva primerka.
<i>Pedeset priča</i>	1510, 1517.		Dva izdanja u tri primerka.
<i>Poslanica papi Hadrijanu VI</i>	1522.		Jedini primerak tog izdanja nalazi se u knjižnici <i>Bodleiana</i> u Oxfordu
<i>Dijalog o Herkulu</i>		1549 (talijanski)	Dva primerka.
<i>Pesma o pouci (Carmen de doctrina)</i>		1595 (engleski)	Pet primeraka.
<i>Opera omnia</i>	1601.		Tri primerka.
<i>Dela dalmatinskih i hrvatskih kraljeva (Regum Dalmatiae et Croatiae gesta); Protiv onih koji tvrde da je sv. Jeronim Italac (In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt)</i>	1666, 1668.		Dva izdanja u jedanaest primeraka.

Osim Britanske knjižnice još 24 povesne britanske knjižnice imaju stara Marulićeva izdanja. To su knjižnice britanskih sveučilišta, Nacionalna knjižnica Škotske, jedna javna knjižnica i povesne knjižnice privatnih kolekcionara sačuvane u mestima njihovog nastanka i korištenja. Marulićeve knjige čuva šest od ukupno 37 knjižnica anglikanskih katedrala Engleske i Walesa i naposletku knjižnica palače Lambeth u Londonu.¹¹

Epistola 1522; *Inst* 1530; *Inst* 1540; *Ev* 1541; *Inst* prevod 1579; *Inst* 1593. i *Opera omnia* 1601. To znači da se ukupno 16 primeraka čuva u drugim britanskim knjižnicama. Ovi primerci u popisu su označeni zvezdicom.

¹¹ Knjižnica *Bodleiana* u Oxfordu je 1602. otvorena znanstvenicima. To je prva knjižnica Oxfordskog sveučilišta, nastala oko 1320. godine. Ostale knjižnice koje čuvaju Marulićeve stare knjige, jesu: Christ Church; Queen's College; Magdalen College (stara

Za proučavanje recepcije Marulićevog dela u Britaniji osim sveučilišnih i crkvenih knjižnica posebno su zanimljive povesne zbirke nastale i sačuvane do današnjeg dana u privatnim knjižnicama. Te zbirke odražavaju čitateljska zanimanja britanske i irske srednje klase i imućnih bibliofila. Britanska Nacionalna udruga (National Trust) poseduje 140 povesnih privatnih knjižnica (s oko 230 tisuća knjiga u 400 tisuća tomova), kojima i upravlja. U tim privatnim zbirkama identificirali smo tri stare Marulićeve knjige. *Institucija* iz 1530 i *Evangelistar* iz 1532. nalaze se u knjižnici Lanhydrock u Cornwallu. Lanhydrock je najveća od starijih knjižnica Nacionalne udruge, a fond joj se sastoji od radnih knjiga Hannibala Gamona (1582?-1651), anglikanskog svećenika i rektora Sv. Mawgana, i Johna Robartesa, prvoga grofa Radnora, političara i oficira (1606-1685).¹²

Regum Dalmatiae et Croatiae gesta i *In eos*, tiskana u izdanju Lucičeve povesti iz 1668. (Ioannis Lucii *De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*), nalazi se u knjižnici Calke Abbey u Derbyshireu. Ova knjižnica sastoji se od dve velike i razdvojene zbirke. Marulićeva knjiga nalazi se u zbirci koja je pripadala poznatom egiptologu Sir Johnu Gardneru Wilkinsonu (1797-1875) i koja sadrži knjige o klasičnim umetnostima i arheologiji, antikvarni materijal i knjige sa Balkana i Bliskog istoka. Na kraju Lucičeve knjige stoji rukopisni natpis »Gardner Wilkinson Spalato 1844 Dec. 20«. ¹³ Moguće je da će se u zbirkama Nacionalne udruge

knjižnica); Merton College; Trinity College (stara knjižnica); ukupno šest knjižnica u Oxfordu.

Sveučilišna knjižnica u Cambridgeu, osnovana oko 1416; Sveučilište u Londonu (ULRLS): knjižnica Heythrop Collegea; Sveučilište u Manchesteru: knjižnica Deansgate; Sveučilište u Leedsu: knjižnica Brotherton; Sveučilište u Durhamu: Palace Green, knjižnica Ruth; knjižnica Ushaw Collegea.

Nacionalna knjižnica Škotske, osnovana u ranim 1680-im godinama.

Javna knjižnica Chetham u Manchesteru, osnovana 1653, jedna je od dve knjižnice u tom gradu koje imaju Marulićeva stara izdanja. Nacionalna udruga 140 povesnih knjižnica s oko 230 tisuća knjiga: Marulićeva stara izdanja imaju Lanhydrock i Calke Abbey; knjižnica Bar Convent u Yorku.

Od knjižnica 37 anglikanskih katedrala Engleske i Walesa stara Marulićeva izdanja imaju: Petrborough; Exeter; Worcester; Salisbury; York Minster i Ripon.

Knjižnica Lambeth Palace, osnovana 1610.

¹² Obe Marulićeve knjige stoje skupa na polici knjižnice Lanhydrock. Za više informacija o fizičkom opisu i provenijenciji knjiga vidi odrednice 21. i 26. u tablici u prilogu ovog članka.

¹³ Za više informacija o fizičkom opisu i drugim detaljima te o provenijenciji knjige vidi tablicu u prilogu ovog članka, pod br. 64. Moguće je da je primerak Lucičeve knjige Wilkinson nabavio prilikom boravka u Splitu. On je autor jednog od prvih opisa i povesnih pregleda Dalmacije, Crne Gore i Hercegovine štampanih u Britaniji. Vidi John Gardner Wilkinson, *Dalmatia and Montenegro: with a journey to Mostar in Herzegovina, and remarks on the Slavonic nations: the history of Dalmatia and Ragusa, the Uscoacs, etc.*, John Murray, London, 1848. O njegovom zanimanju za Dalmaciju i njezine starine vidi Sheila Hoey Middledton, *Engraved gems from Dalmatia: from the collections of Sir John Gardner Wilkinson and Sir Arthur Evans in Harrow School, at Oxford and elsewhere*, Oxford University Committee for Archaeology, Oxford, 1991.

pronaći još po koja stara Marulićeva knjiga, ali ćemo morati još pričekati dok sve knjige povесnih knjižnica budu katalogizirane.¹⁴

Marulićeva zbirka u Britanskoj knjižnici

Britanska knjižnica (BL) najveća je i najvažnija Marulićeva zbirka u Britaniji. U njoj se nalaze 92 naslova, u kronološkom redosledu od Marulićevih *Pedeset priča* iz 1510. do poslednje publikacije o Maruliću, koju je BL nabavila 2010. godine (*Marulićevi dani 2010: znanstveni, književni i izdavački program: 22.-25. travnja*, Književni krug – *Marulianum*, Split, 2010). U zbirci su najznačajnija Marulićeva originalna latinska izdanja iz 16. stoleća, kojih ima 13. Uz četiri prevođa to čini ukupno 17 izdanja iz 16. stoleća u 18 primeraka.

Izdanja Marulićevih dela iz 16. stoleća u Britanskoj knjižnici

Delo	Latinska izdanja	Prevodi	Broj primeraka
<i>Institucija</i>	1513; 1531; 1555 (dva primerka); 1577; 1586.	1569 (talijanski), 1580 (talijanski)	Latinski: ukupno pet izdanja u šest primeraka. Prevodi: po jedan primerak svakog izdanja.
<i>Evandelistar</i>	1519, 1529 (tri izdanja tiskana u dve tiskare), 1532.		Ukupno pet izdanja, po jedan primerak.
<i>O poniznosti i slavi Kristovoj</i>	1519.		
<i>Pedeset priča</i>	1510, 1517.		Po jedan primerak svakog izdanja.
<i>Dijalog o Herkulu</i>		1549 (talijanski)	Jedan primerak.
<i>Pesma o pouci (Carmen de doctrina)</i>		1595 (engleski)	Jedan primerak.

Od izdanja iz 17. stoleća Knjižnica ima po jedan primerak *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* i *In eos* iz 1666. i 1668. te takođe jedan primerak Schwandtnerovog izdanja istih dela iz 1748 (u zbirci *Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum, et Slavonicarum veteres ac genuini*).

¹⁴ Knjige knjižnica Nacionalne udruge za sada su samo delimično katalogizirane. O britanskoj Nacionalnoj udruzi i drugim pomenutim knjižnicama koje čuvaju stara Marulićeva izdanja vidi: <http://copac.ac.uk/libraries/> (pristupljeno 26. listopada 2010).

U ostatku zbirke BL nalaze se dve knjige iz 19. stoleća: *Pjesme Marka Marulića*, koje je sabrao i izdao Ivan Kukuljević Sakcinski u prvoj knjizi niza JAZU *Stari pisci hrvatski* (1869), i *Marulićeve latinske pjesme*, koje je sabrao i uredio Milivoj Šrepel u drugoj knjizi niza JAZU *Građa za povijest književnosti hrvatske* (1899). Od novijih izdanja u BL ima 46 izdanja i pretisaka iz 20. stoleća kao i 24 izdanja, studija i kataloga o Maruliću izdatih od 2001. do danas.¹⁵ Mrežni katalog BL pruža podatke o 129 fizičkih predmeta u zbirci: 120 knjiga, sedam bakroreznih otisaka *Judite* u likovnoj interpretaciji Matka Trebotića (svečano izdanje 1501-2001, Matica hrvatska, Zagreb, 2001) i dva CD ROM-a.

Provenijencija Marulićevih knjiga

O provenijenciji nekih Marulićevih knjiga u BL već je pisano,¹⁶ a u ovom članku obratićemo pažnju provenijenciji njegovih najvažnijih knjiga u zbirci. Poznato je da je kralj Engleske Henrik VIII (vladao 1509-1547) posedovao lični primerak *Evanđelistara* iz 1529 (Coloniae, Eucharius [Cervicornus] excudebat, impensa & aere M. Godefrid Hittorpi ..., MDXXIX).¹⁷ Sudeći po pečatima i signaturama, gotovo je sigurno da su istovremeno nabavljena još dva izdanja *Evanđelistara* iz 1529 (Apud Inclitam Coloniam : [Franz Birckmann], 1529; Colon[iae] : ex officina Eucharii Cervicorni, impensa et aere M. Godefredi Hittorpii ..., MDXXIX.),¹⁸ ubrzo posle njihovog tiskanja, u vreme kada je kralj Henrik VIII tražio moralne, zakonske i teološke razloge za razvod svog prvog braka sa Katarinom Aragonskom. Ova tri izdanja *Evanđelistara* iz 1529. su od doba kralja Henrika činila deo kraljevske knjižnice koja je kasnije, kada je poklonjena Britanskom muzeju, nazvana Stara kraljevska knjižnica (The Old Royal Library).¹⁹ Za ovu knjižnicu nabavljeno je i jedno izdanje *Institucije* tiskano 1555. u Baselu:

¹⁵ Za Marulićevu rukopisnu knjigu, njegov autograf koji se čuva u BL, pod signaturom Add. MS 18.029, treba pogledati zaseban mrežni rukopisni katalog. Vidi: <http://www.bl.uk/catalogues/manuscripts/INDEX.asp> (pristupljeno 26. listopada 2010). U Britaniji, kako je napred navedeno u belešci (5), čuvaju se još dva Marulićeva rukopisa u knjižnici *Bodleiana* (Ms. Add. A. 25) i u Sveučilišnoj knjižnici u Glasgowu (MS Hunter 334).

¹⁶ Vidi Ch. B é n é , n. d. (2), 87-106.

¹⁷ Signatura 843.k.13. V. tablicu pod br. 16. Primerak sa rukopisnim anotacijama kralja Henrika VIII na marginama knjige.

¹⁸ Signature 843.k.12 (Birckmannovo izdanje); 843.k.14 (Hittorpovo izdanje). V. tablicu pod br. 17. i 15.

¹⁹ Stara kraljevska knjižnica je zbirka rukopisnog materijala i knjižnog materijala koji su prikupljali engleski monarsi počevši od kralja Edwarda IV (vladao 1461-1483). Deo Stare kraljevske knjižnice su i knjižnice antikvara i kolekcionara knjiga Johna Morrisa (umro 1658) i kolekcionara lorda Johna Lumleya (1533?-1609).

*Exempla virtutum et vitiorum, etc. libri sex.*²⁰ Staru kraljevsku knjižnicu poklonio je Britanskom muzeju 1757. kralj George II (vladao 1727-1760).

Kada je 1760. stupio na presto, George III mogao je naslediti samo omanje kolekcije rasute po kraljevskim rezidencijama. Zato je odlučio stvoriti sopstvenu knjižnicu i već 1763. dao je otkupiti knjižnicu Josepha Smitha (1682-1770), britanskog konzula u Veneciji. Lucićeva povest *De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex* (1666), u kojoj su tiskani Marulićevi *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* i *In eos*, najverovatnije dolazi iz otkupljene Smithove knjižnice.²¹ Za knjižnicu Georgea III nabavljeno je još i Schwandnerovo izdanje tih Marulićevih dela (u zbirci *Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum, et Sclavonicarum veteres ac genuini*, 1748).²² Kraljeva knjižnica je u vreme njegove smrti (1820) imala 65 tisuća knjiga i 19 tisuća pamfleta, pored rukopisa, mapa i topografskog materijala.²³

Izdanja *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* i *In eos* tiskana u Lucićevoj knjizi *De regno Dalmatiae et Croatiae* iz 1668. došla su u zbirku BL iz knjižnice barona Sir Hansa Sloanea (1660-1753), lekara i kolekcionara, vlasnika jedne od najvećih knjižnica u Europi toga vremena.²⁴ Sloaneova knjižnica jedna je od onih na temelju kojih je zasnovana knjižnica Britanskog muzeja 1753. godine. Pretpostavlja se da iz Sloaneove knjižnice potječu još dve Marulićeve knjige: *Pedaset priča* (1517) i *Institucija* (1577).²⁵

Periodu najranije akvizicije, koji po pečatima *Museum Britannicum* odgovara vremenu 1753-1836, pripadaju još dve Marulićeve knjige u zbirci. To su *Institucija* (1531) i *Evangelistar* (1532; Coloniae: apud Heronem Alopecium, ære & impensa Godefridi Hittorpij, MDXXXII).²⁶ Moguće je da su ove dve knjige prethodno pripadale kolekciji Sir Arthura Edwardsa (umro 1743), mecene i člana Društva antikvara u Londonu (*Society of Antiquaries*); ali moramo napomenuti da je potrebna dalja ekspertiza da bi se ova pretpostavka potvrdila.

Devet gore pomenutih knjiga koje su pripadale privatnim knjižnicama i Staroj kraljevskoj knjižnici bile su kao celine otkupljene ili dobijene poklonom u 18. stoleću. Videli smo, također, da su dve knjige pripadale knjižnici kralja Georgea III

²⁰ Signatura 612.1.9. BL ima još jedan primerak ovog izdanja pod signaturom 1482e.14. Na unutrašnjoj strani prednjih korica ovog primerka je *ex libris* knjižnice škole Sv. Pavla u Londonu. Primerak je nabavljen za zbirku knjižnice Britanskog muzeja 13. prosinca 1947. V. tablicu pod br. 34. i 35.

²¹ BL primerak signatura 149.f.4 ima na prednjem listu rukopisni natpis 'Smith'. V. tablicu pod br. 56.

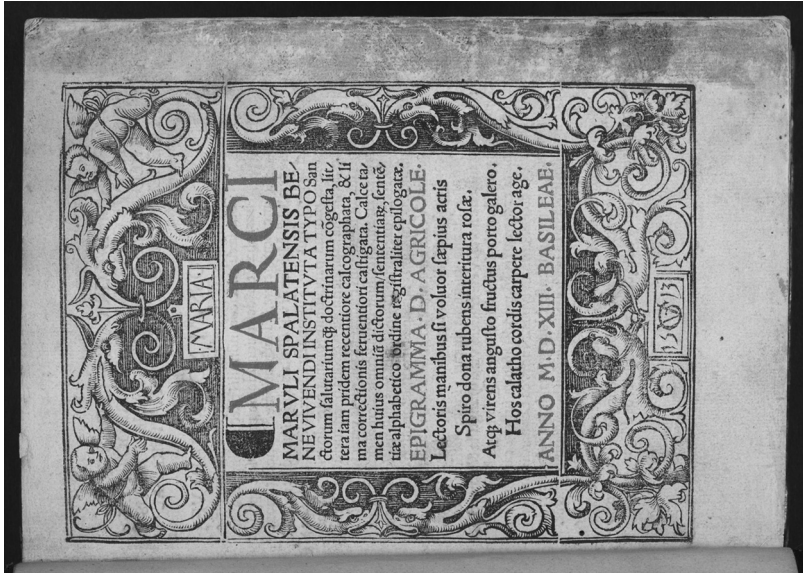
²² Signatura 149.g.3.

²³ Kraljevu knjižnicu (King's Library) poklonio je Britanskom muzeju 1823. kralj George IV (vladao 1820-30).

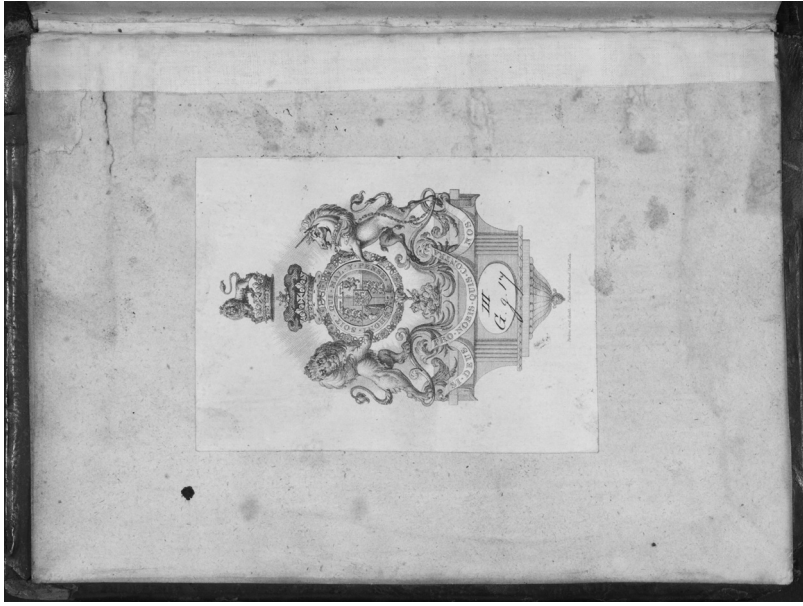
²⁴ Signatura 590.i.22. Sloaneova signatura H 690. Više informacija o Sloaneu i katalogu njegove knjižnice vidi na: <http://www.bl.uk/catalogues/sloane/> (pristupljeno 27. listopada 2010). V. tablicu pod br. 63.

²⁵ Signature: *Pedaset priča* 702.b.2; *Institucija* 848.e.5. V. tablicu pod br. 5. i 38.

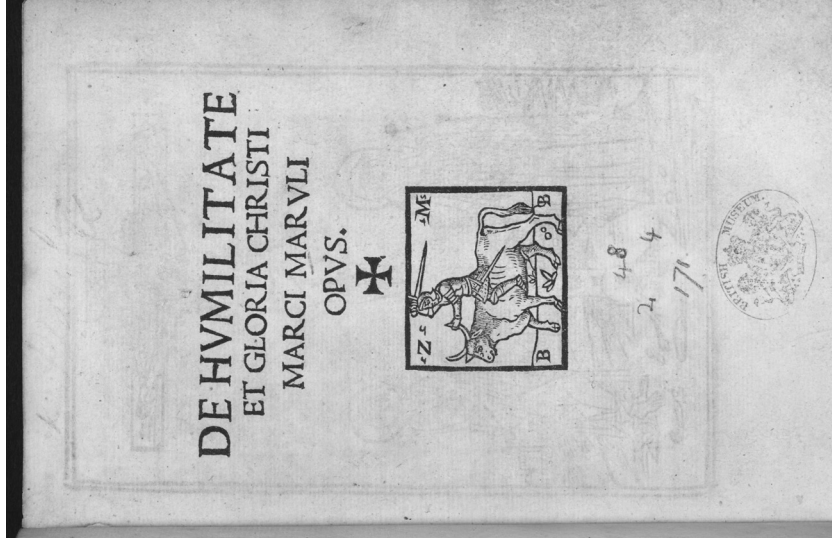
²⁶ Signature: *Institucija* 848.b.9; *Evangelistar* 4373.a.36. V. tablicu pod br. 22. i 23.

Slika 1. Marko Marulić, *Institucija*, Adam Petri, Basileae, 1513. Ovaj primerak *Institucije* otkupljen je za zbirku Britanskog muzeja 26. studenog 1844.
© The British Library Board (1412.f.30.(1))

Slika 2. Na unutarnjoj strani prednjih korica u koje je uvezana *Institucija* (sl. 1) nalazi se *ex libris* princa Augustusa Fredericka, vojvode od Sussexa (1773–1843), šestog sina kralja Velike Britanije i Irske Georgea III i kraljice Charlotte. Na *ex librisu* rukom je ispisana signatura sveska u prinčevoj knjižnici.
© The British Library Board (1412.f.30.(1))

Slika 3. Marko Marulić, *O poniznosti i slavi Kristovoj*, Bernardino de Vitalibus, Venetis, 1519. Rukopisna anotacija na naslovnoj strani u romboidnom obliku pokazuje kada je knjiga zvanično ušla u zbirku Britanskog muzeja: 4. veljače 1848 (gornji broj je godina akvizicije, srednji levi broj je mesec, srednji desni broj je dan, a donji je broj nabavke u akvizicionom registru). Ovalni pečat sadrži kraljevski grb okružen lavom i jednorogom s natpisom »BRITISH MUSEUM«.

© The British Library Board (4805.b.28)

Slika 4. Na unutarnjoj strani prednjih korica u koje je uvezana knjiga *O poniznosti i slavi Kristovoj* (sl. 3) nalazi se *ex libris* Sir Marka Mastermana (1771-1823), kolekcionara i bibliofila. Natpis iznad *ex librisa* na engleskom jeziku kasnijeg je datuma, dodat verovatno posle smrti vlasnika za potrebe aukcije. Označava mesto i godinu izdanja, kratko opisuje fizičko stanje primerka i govori o retkosti dela.

© The British Library Board (4805.b.28)

koja je poklonjena Knjižnici Britanskog muzeja 1823. godine. Ostatak Marulićevih starih knjiga u zbirci, čiju provenijenciju razmatramo u nastavku članka, čine knjige koje je Odeljenje za tiskane knjige Britanskog muzeja direktno otkupljivalo u 19. stoleću i početkom 20. stoleća.

Izdanje visoke tipografske veštine, knjiga koja se odlikuje izuzetnom lepotom naslovne strane, jeste *Institucija* koju je tiskao Adam Petri u Baselu 1513. Kupljena je na aukciji knjižnice vojvode od Sussexa. Knjigu je prvo kupio na aukciji Thomas Rodd Mlađi (1796–1849), a konačno je 26. studenog 1844. otkupljena za zbirku.²⁷ U fond je stigla uvezana skupa sa knjigom *Parabolaе Erasmi Roterodami. Parabolarum sive similibus liber. Ex secunda recognitione* (Apud L. Schuterium: Selestadii, 1520).²⁸ Na unutarnjoj strani prednjih korica nalazi se *ex libris* s vencem i ručno ispisanom signaturom. *Ex libris* pripada knjižnici Augustusa Fredericka, princa i vojvode od Sussexa (1773–1843), šestog sina kralja Georgea III i kraljice Charlotte.²⁹ Izdanje *Evandelistara* Adama Petrija iz 1519. stiglo je u zbirku kupovinom 14. listopada 1902. godine.³⁰ Treće veće teološko delo Marulićevo, *O poniznosti i slavi Kristovoj* (1519), otkupljeno je od knjižara i dobavljača starih knjiga Molinija 4. veljače 1848.³¹ Na unutarnjoj strani prednjih korica nalazi se *ex libris* Sir Marka Mastermana (1771–1823), kolekcionara i bibliofila.³² *Dialogo di Marco Marullo* iz 1549, najraniji prevod jednog Marulićevog dela, otkupljen je od knjižara i dobavljača retkih knjiga Bumsteada 14. srpnja 1874.³³ Odeljenje za tiskane knjige Britanskog muzeja otkupilo je nešto ranije i talijanski prevod

²⁷ British Library Archives DH 52/17. Thomas Rodd Mlađi, iz poznate obitelji bibliografa, antikvarnih knjižara i tiskara, nabavljao je stare knjige za zbirke knjižnice Britanskog muzeja, knjižnice *Bodleiana* i knjižnice Queen's Collegea u Oxfordu.

²⁸ Signatura 1412.f.30.(1.) Uvez u drvene korice presvučene kožom i sa utisnutim alegorijskim figurama je karakterističan za nemačko govorno područje. V. tablicu pod br. 2. Detaljniji opis ovog knjigoveza naći će se u dogledno vreme u bazi podataka knjigoveza BL (<http://www.bl.uk/catalogues/bookbindings/>).

²⁹ Princ Augustus Frederick bio je predsednik Društva za umetnosti (*Society of Arts*), izabran 1816, i predsednik Kraljevskog društva (*Royal Society*) 1830–1838. Njegova knjižnica je imala 50 tisuća tomova, oko tisuću izdanja Biblije i stare rukopise. Vidi T. F. Henderson, 'Augustus Frederick, Prince, duke of Sussex (1773–1843)', rev. John Van der Kiste, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 2004; online izd., Jan 2008. (<http://www.oxforddnb.com/view/article/900>, pristupljeno 12. travnja 2010).

³⁰ Signatura C.64.d.13. V. tablicu pod br. 6. U Arhivu Britanske knjižnice (*British Library Archives*) nismo uspeli pronaći račun za ovu akviziciju od 14. listopada 1902. BL primerak je u kožnom uvezu radionice Johna Sibercha iz Cambridgea. Opis sa fotografijom knjigoveza može se videti u bazi podataka knjigoveza BL, vidi belešku (28).

³¹ British Library Archives DH 52/28. Signatura 4805.b.28. V. tablicu pod br. 11.

³² Sir Mark Masterman, (1771–1823), treći baron po naslednoj liniji. Njegova knjižnica je obilovala elizabetanskom literaturom i izdanjima 15. stoleća, između ostaloga. Vidi Alan Bell, 'Sykes, Sir Mark Masterman, third baronet (1771–1823)', *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 2004 (<http://www.oxforddnb.com/view/article/26869>, pristupljeno 16. travnja 2010).

³³ British Library Archives DH 5. Signatura 4506.a.31. V. tablicu pod br. 32.

Institucije tiskan u Veneciji 1580. skupa sa pariškim izdanjem *Institucije* iz 1586.³⁴ Dobavljač je bio Thomas Boone, a naslovi su otkupljeni 8. veljače 1872.³⁵ Ovaj otkup je zanimljiv ne samo zato što su dve Marulićeve knjige kupljene u isto vreme već i stoga što su u vremenskom periodu 1872-1874. otkupljena čak tri stara Marulićeve izdanja.³⁶

Vrlo retko izdanje, koje je tiskano tajno zbog zabrane katoličkih knjiga u Engleskoj toga vremena, knjiga Johanna Justusa Landsbergera *An Epistle in the person of Christ to the faithfull soule, etc.* u engleskom prevodu Philipa Howarda, koja sadrži i Howardov prevod Marulićeve *Pesme o pouci (Carmen de doctrina)*, sačuvana je u pet identificiranih primeraka u Britaniji. Primerak u BL otkupljen je od Francisu Owena iz Thorndona, Brentwood u Essexu, 10. listopada 1917. za cenu od £7. 10s.³⁷

Zanimljivo je da je najranije Marulićevo izdanje u zbirci - *Pedeset priča*, za koje se pretpostavlja da je tiskano 1510. - otkupljeno na aukciji u Londonu devedesetih godina 20. stoleća kao vrlo retko izdanje.³⁸

Ovaj pregled provenijencije starih izdanja Marulićevih knjiga u BL završićemo sa dva izdanja iz 19. stoleća: to su već spomenute *Pjesme Marka Marulića*, prva knjiga u nizu *Stari pisci hrvatski* (1869), koja je kupljena za zbirku 2. lipnja 1890,³⁹ i *Marulićeve latinske pjesme* u drugoj knjizi niza *Građa za povijest književnosti hrvatske* (1899), koja je kupljena 23. studenog 1904. Tu i još dve knjige niza *Građe za povijest književnosti hrvatske* kao i 18 tomova *Ljetopisa Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* prodala je Odeljenju za tiskane knjige tvrtka za orijentalnu i stranu knjigu *Probsthain & Co.*⁴⁰

³⁴ Signature: talijanski prevod *Institucije* 4807.cc.30; *Institucija* iz 1586. 4807.bbb.29. V. tablicu pod br. 40 i 42.

³⁵ British Library Archives DH 5. Thomas Boone je knjige kupio na aukciji 6-16. prosinca 1871. i one su se nalazile na listi od preko 50 naslova koje je Boone ponudio Odeljenju za tiskane knjige Britanskog muzeja za ukupnu cenu od 45 funta i 5 šilinga. Marulićeve knjige su bile pod rednim brojevima 2629 i 2630.

³⁶ Sva tri otkupa odobrio je William Brenchley Rye (1818-1901), staratelj (Keeper) Odeljenja za tiskane knjige Britanskog muzeja 1866-1875.

³⁷ British Library Archives DH 5. Cena od 7 funti i deset šilinga plaćena za ovu knjigu je otprilike u vrednosti današnjih £350. Signatura: 1019.c.35. V. tablicu pod br. 48.

³⁸ Signatura RB.23.a.32940. V. tablicu pod br. 1.

³⁹ U Arhivu BL nismo uspeli pronaći račun za ovu knjigu kupljenu u periodu kada su, između ostalih, dobavljači hrvatske knjige bili tvrtke A. Asher&Co i Albert Cohn, trgovci knjigama iz Berlina. Signatura Ac.741/14. Kukuljevićeva je prva u nizu Marulićevih tekstova i studija o njemu objavljenih u serijama *Rad JAZU*, *Starine JAZU*, *Građa za povijest književnosti hrvatske* tokom 19. i 20. stoleća. Vidi bibliografije B. Jožića i B. Lučina (1998) te N. Paro (2003), n. d. (7).

⁴⁰ British Library Archives DH 5. Za ove knjige je isplaćeno 2 funte i 8 šilinga, što je u današnjoj vrednosti oko 150 funta. Signatura *Građa* Ac.741/19 i *Ljetopis* Ac.741/18.

Ostatak Marulićeve zbirke u BL čine knjige 20. i 21. stoleća koje su kupovane ili nabavljane u razmeni sa Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom i Hrvatskom akademijom u Zagrebu.⁴¹

Zaključak

Kako je u ovom radu prikazano, Marulićeve latinske knjige prisutne su u engleskim knjižnicama najkasnije od tridesetih godina 16. stoleća. Hrvatska dela su se počela prikupljati od kraja 19. stoleća, a sistematičnija akvizicija knjiga počela je od tridesetih godina 20. stoleća. Stoga bismo se usudili tvrditi da je Marulićeva zbirka knjiga u BL jedna od najznačajnijih zbirki njegovih dela van Hrvatske. Ta je zbirka sa vrednim i retkim starim izdanjima sakupljena s raznih strana tokom skoro četiri stoleća i potom dopunjavana suvremenim izdanjima i drugim publikacijama do danas.

U Britanskoj knjižnici nalazi se preko 30 tisuća hrvatskih knjiga i više od 100 tisuća predmeta raznih formata: periodike, rukopisne građe, mapa, grafičkih otisaka itd. Skupa s ostalim resursima u knjižnici to je najveći hrvatski kulturni, znanstveni, informacijski i referentni centar u Britaniji. Marulićeva zbirka može se iz više razloga smatrati okosnicom za čitavu hrvatsku zbirku. Njegove knjige obuhvataju ravno polovinu milenija, krasile su najstarije engleske privatne zbirke, činile su dio onih knjižnica na temelju kojih je pre dva i pol stoleća stvorena Britanska knjižnica. Tako se u Marulićevoj prisutnosti u Britanskoj knjižnici ogledaju podjednako stoleća hrvatske književnosti i obuhvatnost hrvatske zbirke u ovoj knjižnici.

⁴¹ Ukupno u BL zbirci ima 46 naslova izdanja, studija i pretiskanih Marulićevih knjiga 20. stoleća i 24 naslova iz 21. stoleća do sada.

NAZOČNOST MARULIĆEVIH KNJIGA U BRITANSKIM KNJIŽNICAMA:
IZDANJA XVI I XVII STOLEĆA I PRIMERC I

U ovom kronološkom pregledu predstavljena su 24 izdanja XVI stolecā (52 primerka) i tri izdanja XVII stolecā (14 primeraka): ukupno 27 izdanja u 66 primerka u britanskim zbirkama.

Znak zvezdice (*) u koloni pored naslova označava stara izdanja Marulićevih knjiga koja ne poseduje BL, nego neka druga knjižnica u Velikoj Britaniji. Pobjrano je osam takvih izdanja (to su: *Epistola* 1522.; *De institutione* 1530.; *De institutione* 1540.; *Euangelistarium* 1541.; *De institutione* prevod 1579.; *De institutione* prevod 1582.; *De institutione* 1593. i *Opera omnia* 1601.) u ukupno 16 primeraka.

Za izdanja koja se čuvaju u BL (19 izdanja u 20 primeraka) treba pogledati zaseban katalog koji je dostupan u PDF formatu na web siteu knjižnice: *Marko Marulić (1450-1524): A Catalogue from the British Library Collection* (www.bl.uk/reshelp/pdfs/Marko%20Marulic%20Catalogue.pdf).

Statistički promatrano, u BL se nalazi 74% starih izdanja koja se čuvaju u Britaniji i 30% primeraka Marulićevih izdanja XVI i XVII stolecā.

Kolona 'Beleška' sadrži tekst iz britanskih kataloških zapisa, prenesen jer daje važne podatke poput fizičkog stanja i provenijencije nekih primeraka Marulićevih knjiga (da se izbegne ponavljanje, podatci navedeni u prethodnim kolonama su izostavljeni).

BR. *	NASLOV	IZDANJE/TISAK	KNJIŽNICA	PRIMERAK	BELEŠKA
1.	<i>Quinquaginta parabole</i>	Venetijs : per Laurentiui[m] de Rosis Teruisimum, [ca. 1510?]	BL	RB.23.a.32940	31 f. ; 8°.

2.	<i>Bene vivendi instituta</i> [...]; <i>Carmen de doctrina</i> [...]	Basileae : cu[m] Luca Leonardono expensore, Ada[m] q[ue] Petri de Lange[n]siorff Impressore, 1513	BL	1412.f.30(1.)	<p>The copy is bound together with <i>Erasmii Roterdami paraboliarum sive similitium liber</i>. Ex secunda recognitione. Apud L. Schuterium : Selestadii, 1520. 4°. Purchased by Rodd {Thomas Rodd the younger (1796-1849)} at the Duke of Sussex's sale. 26.11.1844.</p> <p>The binding of the copy is of a type characteristic of the German speaking world (blind tooled over wooden boards). Although the tooling is too worn to be safely attributed to a particular workshop, the roll seems to feature female allegorical figures (including Prudence, Justice and ? Lucretia), which is a common subject. There are 2 holes towards the top edge of the lower cover, which may indicate some type of chaining. There is also a hole in the centre of the upper cover which may have helped secure a decorative boss.</p> <p>This copy has a bookplate (on the upper paste down) with a wreath and miss shelfmark. The bookplate is from the Duke of Sussex's library- Augustus Frederick, Prince, duke of Sussex (1773-1843), sixth son and ninth child of George III and Queen Charlotte. Prince Augustus Frederick was elected president of the Society of Arts in 1816, and from 1830 to 1838 he was president of the Royal Society. His library comprised of over 50,000 volumes including about 1000 editions of the Bible, and old manuscripts. Source: DNB. See: T. F. Henderson, 'Augustus Frederick, Prince, duke of Sussex (1773-1843)', rev. John Van der Kiste, <i>Oxford Dictionary of National Biography</i>, Oxford University Press, 2004; online edn, Jan 2008 [http://www.oxforddnb.com/view/article/900 accessed 12 April 2010]</p>
3.	<i>Bene vivendi instituta</i> [...]; <i>Carmen de doctrina</i> [...]	Basileae, 1513	Bodleian Library	Vet. D1 d.16	(4°)

4.	<i>Bene vivendi instituta</i> [...]; <i>Carmen de doctrina</i> [...]	Basileae : Cu[m] Luca Leonardono expensore, Ada[m] q[ue] Petri de Lange[n]dorff impressore, [6 Mar. 1513.]	Chetham's Library	BYROM.2.K.7.45	The copy is imperfect; wanting final blank leaf; has 17th-century(?) full mottled calf binding with blind-tooled double fillet borders, and a double vertical floral roll, ca. 4 cm. from the spine edge on upper and lower boards. Gold-tooled wavy line/dotted roll on edges of boards. Spine divided by four raised bands into five panels. Marbled edges.
5.	<i>Quinquaginta parabole</i>	Venetis : Industria Francisci Lucensis ... in edib[us] Petri Liechtenstein, 1517.	BL	702.b.2	31 f., 8°. The copy is probably from Sloane's collection. Identified by black stamp Mvsevm Britannicvm 1753-1836.
6.	<i>Euangelistarium</i>	Apud inclytam Basileam : in officina Adę Petri cor-recte recognit[um], atq[ue] excusum (administrat ... Joannes Koburger ... cuius expensis emittitur), 1519	BL	C.64.d.13	The copy is imperfect; wanting the last leaf, with colophon. In a blind tooled brown calf binding by John Siberch of Cambridge, with fragments of an early edition of Barclay's Eclogues in the cover and two leaves of manuscript on vellum as free endpapers.
7.	<i>Euangelistarium</i>	Basileae, (1519)	Bodleian Library	Vet. D1 e.193	(4°)
8.	<i>Euangelistarium</i>	Apud inclytam Basileam : in officina Adę Petri cor-recte recognit[um], atq[ue] excusum, [1519]	Cambridge University Library (CUL)	G.10.48	Engraved title page. Initials. Prefatory material, including »Index titulo«, on unnumbered pages preceding numbered text. »Errata« and »...de observantia ad pivm lectorem« follow numbered text. Date from »...de observantia ad pivm lectorem«. With a preface by Franciscus Julianus and epilogue by Sebastianus Munster. 397 p. ; 22 cm.
9.	<i>Euangelistarium</i>	Apud inclytam Basileam : in officina Adę Petri cor-recte recognit[um], atq[ue] excusum, [1519]	CUL	Peterborough.G.4.9	Item no. 2 in volume Peterborough.G.4.9

		<i>Euangelistarium</i>	Apud incliytam Basileam : in officina Adeę Petri cor- recte recognitu[m], at[que] excusum : Administrat Ioannes Koburger, 1519.	Peter- borough Cathedral	Reference only	Publisher and date of publication from colophon. (4°)
10.		<i>Euangelistarium</i>	Apud incliytam Basileam : in officina Adeę Petri cor- recte recognitu[m], at[que] excusum : Administrat Ioannes Koburger, 1519.			
11.		<i>De humilitate et gloria Christi</i>	Venetijs : Bernardinus de Vitalib[us], 1519.	BL	4805.b.28	The copy has an ex libris bookplate (inside the front cover) The ex libris belongs to Sykes, Sir Mark Masterman, third baronet (1771–1823), book collector, bibliophile, born on 20 August 1771. He was the eldest son of Sir Christopher Sykes, second baronet (1749–1801), of Sledmere in the East Riding of Yorkshire, and his wife, Elizabeth (d. 1803), daughter of William Tatton of Withenshaw, Cheshire. Purchased from a bookseller, Molini on an offer list of 89 titles from 153 to 242. Marulić's book no. 171 on the list. After the colophon follow three pages of errata. 144 f.; 8°.
12.		<i>De humilitate et gloria Christi</i>	Venetijs : Impressit Bernardinus de Vitalib[us] Venetus, 1519 die. XX. Iulij.	CUL	F151.d.2.25	Device of Giovanni Mazzocchi on t.p. Cf. Vaccaro, E. <i>Marche dei tipografi ed editori</i> , p. 303-304. Device of Bernardino Vitali in colophon. Imprint from colophon, leaf s6v. Errata: leaves s7r-s8r. Woodcut of the Crucifixion on verso of t.p. [288] p. : ill. (woodcut) ; 17 cm. (8°).
13.		<i>Quinquaginta parabole</i>	Venetijs : per Laurentiu[m] de Rosis Teruisinum, [ca. 1520?]	CUL	Norton.e.60	31 leaves ; (8°). Imprint 1510?
14.	*	<i>Epistola ... ad Adrianum VI. [...]</i>	Romae, 1522.	Bodleian Library	Vet. F1 e.240	(4°)
15.		<i>Euangelistarium</i>	[Coloniae] : ex officina Eucharii Cervicor[ni], impressa et aere M. Godefredi Hittorpii ..., 1529.	BL	843.k.14	The main text is identical to Cervicomus' other edition of the same year, with a new titlepage, preface, and table of contents, and the addition of the Libellus Megnhardi, which is without pagination. 639 p.; 8°.

16.	<i>Euangelistarium</i>	[Coloniae] : Eucharius [Cervicornis] excudebat, impensa & aere M. Godefridi Hittorpi ..., 1529.	BL	843.k.13	The copy with MSS notes by Henry VIII, King of England.
17.	<i>Euangelistarium</i>	Apud Inclitiam Coloniam : [Franz Breckmann], 1529.	BL	843.k.12	Imperfect wanting pages 15 and 16. 484 p.; 8°.
18.	<i>Euangelistarium</i>	[Coloniae] : 1529.	Bodleian Library	8° M 12 Th.	(8°)
19.	<i>Euangelistarium</i>	[Coloniae] : Eucharius [Cervicornus] excudebat, impensa & aere Godefridi Hittorpij, 1529.	National Library of Scotland	BCL.D4356	National Library of Scotland North Reading Room (George IV Bridge); stored in George IV Bridge. Wanting the title leaf.
20.	* <i>De institutione [...]; Carmen de doctrina [...]</i>	Coloniae : ex officina Eucharij Ceruicorni : Impensis Codefridi [sic] Hydorpij, 1530.	Exeter Cathedral	Cathedral Libraries	Publisher from colophon. (8°)
21.	* <i>De institutione [...]; Carmen de doctrina [...]</i>	Coloniae : ex officina Eucharij Ceruicorni, [impensis integerrimi bibliopolae Magistri Codefridi [sic] Hydorpij, cuius Colonien-sis], anno M. D. XXX. mense Aug. [1530]	Lanhydrock	National Trust	Shelved with, and with consecutive fore-edge numbering to, Marulic's 'Euangelistarium', 1532. Provenance: With some marginal annotations and underlinings in a C16 secretary hand. Includes crossings out of 'Papa' [etc.] where it occurs in the marginal references. In ink on first leaf of dedication (Aa2) a monogram 'TP' or 'PT'. On same leaf, and at beginning of text (a1) and at the colophon, in C16 secretary hand (probably not the same as the annotations) 'Richardus Haward cledoronius p[er]fecit. Binding: Contemp. roll stamped calf (very worn). Rebacked: new endpapers and pastedowns. Horizontal title in ink on bottom edge (illegible). Vertical number '5' in ink on fore edge. (cf. Lanhydrock B.1.10).

22.	<i>Opus de religiose vivendi institutione [...]; Carmen de doctrina [...]</i>	Apud sanctam Coloniā, 1531.	BL	848.b.9	679 p.; 8°.
23	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : apud Heronem Alopectum, aere & impensa Godefridi Hittorpji, 1532.	BL	4373.a.36	[536] p.; 8°.
24.	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : Apud Petrum Quentell, Anno M. D. XXXII.	Christ Church Library, Oxford. Special Collections	f.8.13	Title page within woodcut border. [17], 2-532, [22] p. ; 8°.
25.	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : Apud Petrum Quentell, Anno M. D. XXXII.	CUL	F153.e.1.5	Title page within woodcut border. [17], 2-532, [22] p ; 8°.
26.	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : apud Petrum Quentell, Anno M. D. XXXII. [1532]	Lanhydrock	National Trust	Lacks leaves G2.7, G4.5 (p.109-110,119-120, 113-116). Signs of scorching on neighbouring leaves and water stains to whole. With copious notes on the text, in English (C16, secretary hand), on the endpapers. Shelved with (and shares sequential fore-edge numbering) Marulić's ' <i>De institutione bene beateque</i> '. Binding: Blind stamped calf, with 'LM *', inside a shield, stamped in gold on both boards. Marks where clasps have been removed from the fore-edge. Rebacked, with new endpapers and pastedowns. '6' written in ink on fore-edge, vertically. (cf. Lanhydrock B.1.9).
27.	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : apud Petrum Quentell, 1532.	Worcester Cathedral	Cathedral Libraries	(8°). Another COPAC record shows Birmingham Worcester Cathedral ? ; 16 cm.

28.	*	<i>De institutione [...]; Carmen de doctrina [...]</i>	Salingiaci : Ioannes Soter, 1540.	Heythrop College Library, pre-1801	BT2188 MAR	863 p. ; 17 cm. (8°).
29.	*	<i>De institutione [...]; Carmen de doctrina [...]</i>	Salingiaci : Ioannes Soter excudebat : Impensis Godofridi Hyttorpij Coloniensis, 1540.	Salisbury Cathedral	Cathedral Libraries	Publisher from colophon. (8°)
30.	*	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : Ex Melchioris Nouesiani officina, M.D.XLJ.	Bodleian Library	Marl. K 49	[736] p. ; 8°. Final leaf is blank.
31.	*	<i>Euangelistarium</i>	Coloniae : ex Melchioris Nouesiani officina, 1541.	Minster - Old Library	O IX.J.16 York Minster Cathedral Libraries	8°, Signature AA.A-Z.a-y(8).
32.		<i>Dialogo [...] delle [...] uirtù & [...] fatti di Hercole</i>	Vinegia : Appresso Battista Stephano cugnati, 1549.	BL	4506.a.31	Seller G. Bumstead of 12 King William Street. On a longer list of titles, Marulic's book no. 590 together with Tridapale, Antonio. <i>La logica in lingua volgare ... Con uno trattato appresso utiliss. del uso di luoghi de gli argomentii</i> Vinegia, 1548. 8°. The price 7s 6d. Italian translation. 27 f. ; 8°.
33.		<i>Dialogo di Marco Marullo, delle eccellenti uirtù, & marauigliosi fatti di Hercole</i>	In Vinegia : Appresso Battista & Stephano Cugnati, 1549.	CUL	Bb* 12.42	[53] p. ; 16 cm.
34.		<i>De vita religiose per exempla instituenta</i>	Basileae : Per Henricum Petri, 1555.	BL	612.1.9.	In : Heroldt (J.) Basilius. <i>Exempla virtutum et vitiorum, etc. libri sex</i> , pp. 1176-1442, fol.

35.	<i>De vita religiose per exempla instituenda</i>	Basileae : Per Henricum Petri, 1555.	BL	1482.e.14	The copy has a bookplate (inside the front cover) with miss shelfmark. The bookplate is of the former owner the St' Pauls School Library. It was acquired by the British Museum Library 13 Dec [19]47. In : Heroldt (J.) Basilius. <i>Exempla virtutum et vitiorum, etc. libri sex</i> , pp. 1176-1442, fol.
36.	<i>Opera [...] circa l'instiutione del buono, e beato viuere, secondo l'essempio de' Santi [...]</i>	Venetia : Francesco Bindoni, 1569.	BL	1509/4433	<i>De Institutione</i> . Italian translation. - 294 f. ; 4°.
37.	<i>Opera [...] circa l'instiutione del buono, e beato viuere secondo l'essempio de' Santi [...]</i>	Venetia : F. Bindoni, 1569.	CUL	F156.d.2.4	<i>De Institutione</i> . Italian translation. 21cm (4°).
38.	<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doct-rina [...]</i>	Antverpiae : Apud J. Foulерum ; typis Gerardi Smits, 1577.	BL	848.e.5	- 691 p. ; 8°. Probably from Sloane's collection. Identified by black stamp Mvsevum Britannicvm 1753-1836.
39.	* <i>Liuro insigne das flores e perfeççens das vidas dos gloriosos sanctos</i>	Lisboa : Fra[n]cisco Correa, 1579	Bodleian Library	M 9.2 Th.	<i>De Institutione</i> . Portuguese translation. - (fol.)

40.	<p><i>Opera [...] circa l'istituzione del buono, e beato vivere, secondo l'essempio de Santi, del Vecchio e Nuouo Testamento [...]</i></p>	<p>Venetia : Appresso Francesco, Gaspero Bindoni, & Fratelli, 1580.</p>	BL	4807.cc.30	<p>Seller Thomas Boone & Son of 29 New Bond Street (purchase at sale 6-16 December 1871); on a list of over 50 titles, Marulic's books: <i>Opera ... circa l'Institutione del buono, e beato vivere, secondo l'essempio de Santi, del Vecchio e Nuouo Testamento ... Tradotta in lingua Toscana da Maestro Remigio Fiorentino</i>. pp. 227. Appresso Francesco Gaspero Bindoni & Fratelli; Venetia, 1580.4°. And <i>M. Maruli ... Dictorum factorumque memorabilium Libri sex ... collecti atque in ordinem digesti ... repurgati ... per Ioan. Fouluerum</i>.pp. 631. Apud Hieronymum de Marnef, & Viduam Gulielmi Cauellat; excudebat Petrus Hury; Parisiis, 1586.8°. [The date in the colophon is 1585] numbers 2629 and 2630 bought together. <i>De Institutione</i>. Italian translation. - 227 p.; 4°.</p>
41.	<p><i>Sechs Bücher Von der lüchtnuss würdigen Reden und Thatten [...]</i></p>	<p>[Dillingen], [1582]</p>	Deansgate	R131440 Manchester	<p><i>De Institutione</i>. German translation. - pp. [76], 956 [error for 960]; 4°. There are two pairs of pages numbered 103-4 and 621-2.</p>
42.	<p><i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctorina [...]</i></p>	<p>Parisiis : Apud Hieronymum de Marnef, & Viduam Gulielmi Cauellat; excudebat Petrus Hury, 1586.</p>	BL	4807.bbb.29	<p>Seller Thomas Boone & Son of 29 New Bond Street (purchase at sale 6-16 December 1871); on a list of over 50 titles, Marulic's books: <i>Opera ... circa l'Institutione del buono, e beato vivere, secondo l'essempio de Santi, del Vecchio e Nuouo Testamento ... Tradotta in lingua Toscana da Maestro Remigio Fiorentino</i>.pp. 227. Appresso Francesco Gaspero Bindoni & Fratelli; Venetia, 1580.4°. [And <i>M. Maruli ... Dictorum factorumque memorabilium Libri sex ... collecti atque in ordinem digesti ... repurgati ... per Ioan. Fouluerum</i>.pp. 631. Apud Hieronymum de Marnef, & Viduam Gulielmi Cauellat; excudebat Petrus Hury; Parisiis, 1586.8°] numbers 2629 and 2630 bought together. The date in the colophon is 1585. - 631 p.</p>

43.		<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctrina [...]</i>	Parisii, 1586.	Bodleian Library	8° M 30(1) Th.	(8°)
44.	*	<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctrina [...]</i>	Antverpiae : excudebat Martinus Nutius, 1593.	Brotherton Library Special Collections	Ripon Cathedral Library IIC.8 University of Leeds Libraries	Originally published under title: <i>De institutione bene vivendi per exempla sanctorum</i> . [16], 505, [29] p ; 8°.
45.	*	<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctrina [...]</i>	Antverpiae : excudebat Martinus Nutius [typis Danielis Vervliet], 1593.	CUL	E.13.8	Imprint expanded from colophon. With 26 final pages of index. Originally published under title » <i>De institutione bene vivendi per exempla sanctorum</i> «. [16], 505, [27] p ; 8°.
46.	*	<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctrina [...]</i>	Antverpiae : excudebat Martinus Nutius [typis Danielis Vervliet], 1593.	Palace Green Library, Routh	SB 0423/1 University of Durham Libraries	Provenance; previous DUL location: Routh 10.I.16/1. and SR.10.A.26/1. At the head of the titlepage »Bibl. de Type.«, 17 th century. Binding: calf over bevelled wooden boards, blind rolls and panels, gold inscription on front board »Vita vigilia« and on back board »Anno 1593«, metal clasps fastening on the front board, blue edges, Belgium? Originally published under title » <i>De institutione bene vivendi per exempla sanctorum</i> «. Imprint expanded from colophon. With 26 final pages of index. [16], 505, [27] p. ; 8°.
47.	*	<i>Dictorum factorumque memorabilium libri sex; Carmen de doctrina [...]</i>	Antuerpiae : excudebat Martinus Nutius : Typis Danielis Vervliet, 1593.	Ripon	Cathedral Libraries	Publisher from colophon. (8°)

48.	<i>A Dialogue betwixt a Christian, and Christ hanging on the Crosse</i>	[Anwerpe, 1595]	BL	1019.c.35	Seller Francis Owen Esq of Thorndon Brentwood. The price £7 10s 0d. In : [J. J. Landsberger] <i>An Epistle in the person of Christ to the faithfull soule, written first by that learned Lanspergius, and after translated into English by one of no small fame, whose good example of sufferance & living, hath and wilbe a memoriall vnto his countrie and posteritie for euer</i> [i.e. Philip, Earl of Arundel. With »A verie short exercise of Loue vnto God,« etc., and hymns]. - pp. 301 [or rather, 310], 8°.
49.	<i>A Dialogue betwixt a Christian, and Christ hanging on the Crosse</i>	[Imprinted at Antwerpe : English Secret Press, 1595]	Bar Convent	Bar Convent (York, England)	Shelfmark not available. Many UK university libraries have access to an EEBO microfilm and an EEBO e resource (Early English Book Online resource). In total there are five copies of this title in UK. Source: COPAC and ESTC.
50.	<i>A Dialogue betwixt a Christian, and Christ hanging on the Crosse</i>	[Imprinted at Antwerpe : English Secret Press, 1595]	Bodleian Library	Oxford University Bodleian Library (includes The Vicar's Library, ST. Mary's Church, Marlborough) (Oxford, England)	Shelfmark not available
51.	<i>A Dialogue betwixt a Christian, and Christ hanging on the Crosse</i>	[Imprinted at Antwerpe : English Secret Press, 1595]	Lambeth Palace Library	Lambeth Palace Library	Editor is probably John Gerard. Translator is Philip Howard, earl of Arundel. [8], 301 [i.e. 310] f.
52.	<i>A Dialogue betwixt a Christian, and Christ hanging on the Crosse</i>	[Imprinted at Antwerpe : English Secret Press, 1595]	Ushaw College (Durham, England)	Ushaw College (Durham, England)	Shelfmark not available

53.	*	<i>Opera omnia</i> [<i>Dictorum factorumque</i> [...] ; <i>Carmen de doctrina</i> [...] ; <i>Euangelistarum</i> ; <i>Quinquaginta parabolae</i>]	Antuerpiae : ex officina Martini Nuttij ..., M. DCI.	CUL	E*.15.27-(F)	Title vignette; marginal notes; initials; tail-pieces. Includes index. 2 v. : ill. ; 8°.
54.	*	<i>Opera omnia</i> [<i>Dictorum factorumque</i> [...] ; <i>Carmen de doctrina</i> [...] ; <i>Euangelistarum</i> ; <i>Quinquaginta parabolae</i>]	Antverpiae : ex officina Martini Nuttij ..., 1601.	Lambeth Palace Library	Lambeth Palace Li	2 v.
55.	*	<i>Opera omnia</i> [<i>Dictorum factorumque</i> [...] ; <i>Carmen de doctrina</i> [...] ; <i>Euangelistarum</i> ; <i>Quinquaginta parabolae</i>]	Antuerpiae : ex officina Martini Nuttij ..., M. DCI.	Queen's College Library	UU.b.3372 UU.b.3373 Queen's College Library, Tunnel vol. 1 and vol. 2 Oxford University Libraries	Title vignette; marginal notes; initials; tail-pieces. Includes index. 2 v. : ill. ; 8°.
56.		<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta</i> ; <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami : J. Blaeu, 1666.	BL	149.f.4	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta, a Marco Marulo Spalatensi Patrio Latinitate donata. Ioannis Lucii Notae ad Commentariolum Marci Maruli. Marci Maruli Patritii Spalatensis, In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt. Joannis Lucii Notae, [In ejusdem notas ad Marcum Marulum de patria, S. Hieronymi]. In : J. Lucii de Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex, etc. - pp. 303-309; 444-450; 457-458; 459.</i>

57.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta; In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami, 1666	Bodleian Library	C 1.22 Art.	<i>Ioannis Lucii Dalmatini de regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> (fol.)
58.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta; In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami : apud Ioan-nem Blaeu, M.DC.LXXVI.	Chetham's Library	Hh.10.9	<i>Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> Chetham's Library acquisition date chetaacq 16810910 [8], 474, [2] p. [10] leaves of plates, [1] folded table : maps ; 35 cm. (fol.)
59.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta; In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami : apud Ioan-nem Blaeu, M. DC. LXXVI.	Magda-len Col-lege Old Library	L.12.8 Oxford University Librantes	<i>Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> [8], 474, [2] p. [10] leaves of plates, [1] folded table : maps ; fol. Woodcut title vignette, initials, head- and tail-pieces. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type.
60.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta; In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami : apud Ioan-nem Blaeu, M. DC. LXXVI.	Merton College Library	14.F.5 Oxford University Libraries	<i>Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> [8], 474, [2] p. [10] leaves of plates, [1] folded table : maps ; fol. Woodcut title vignette, initials, head- and tail-pieces. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type.
61.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta; In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i>	Amstelaedami : apud Ioan-nem Blaeu, 1666.	School of Slavonic and East European Studies Library	KfJ2	<i>Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> Woodcut title vignette, initials, head- and tail-pieces. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type. [8], 474, [2] p. [10] leaves of plates, [1] folded table : maps ; fol.

62.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta;</i> <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italium esse contendunt</i>	Amstelodami : apud Ioan-nem Blaeu, M. DC. LXXVI.	University College Library Store	C.245.2 Oxford University Libraries	<i>Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> [8], 474, [2] p. [10] leaves of plates, [1] folded table : maps ; fol. Woodcut title vignette, initials, head- and tail-pieces. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type.
63.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta;</i> <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italium esse contendunt</i>	Amstelodami : apud Ioan-nem Blaeu, 1668.	BL	590.i.22	The copy belonged to Sir Hans Sloane (1660-1753) and has Sloane number H 690. <i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta, a Marco Marulo Spalatensi Patrio Latinitate donata.</i> In: <i>Ioannis Lucii De regno Dalmatiae et Croatiae, etc.</i> - pp. 303-309, fol.
64.	<i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta;</i> <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italium esse contendunt</i>	Amstelodami : apud Ioan-nem Blaeu, MDCLXVIII. [1668].	Calke Abbey	National Trust	<i>Ioannis Lucii de regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> ' <i>Rerum Dalmaticarum scriptores nondum impressi cum notis Ioannis Lucii</i> ' has divisional half-t.p. (not included in pagination or register); pagination and register continuous. Errata on leaf 2R4. The [10] unfolded leaves of plates consist of five double leaves of engraved maps, numbered 'tabula prima-quinta'; the two folded leaves are a genealogical table and a further map. [20]286.[2]287-474.[2]p., [12] leaves of plates (2 folded) : maps ; fol. Imperfect: wants 10 plates and with only [10]p prelims. Map at p.470-1 loose & torn, large part missing. - Pen-cil price '16 florins'. Provenance: Endpaper inscribed: 'Gardner Wilkinson Spalato 1844 Dec. 20.' [i.e. Sir John Gardner Wilkinson (1795-1875)]. - Eighteenth?-century inscription on title page 'Ex libr[is] St[re]ph[an]i Lucii Patreul[is] Th[?]ns Mem[o]ria[?]' [unidentified]. Binding: Seventeenth- or early eighteenth-century full sheep, patterned paper as pastedowns, recessed cords, spine gilt-tooled & gilt-lettered on label 'Lucii de regno Dalmati'. Some practice flourishes in ink on both boards.

65.	<p><i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta;</i> <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i></p>	Amstelodami : apud Ioan- nem Blaeu, MDCLXVIII.	CUL	T.7.34	<p><i>Ioannis Lucii De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> [20], 286, [2], 287-474, [2] p., [12] leaves of plates ([2] folded) : ill. (maps, genealogical tables) ; fol. Armillary sphere printer's device with motto »Indefessus agendo« on t.p. The [10] unfolded leaves of plates consist of five double leaves of engraved maps, number 'tabula prima [-quinta] ; the two folded leaves are a genealogical table and a further map. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type. »<i>Rerum Dalmaticarum scriptores nondum impressi cum notis Ioannis Lucii</i>« has divisional half-t.p. (not included in pagination or register); pagination and register continuous. Errata on leaf 2R4. Head- and tail-pieces, initials ... Includes index.</p>
66.	<p><i>Regum Dalmatiae et Croatiae gesta;</i> <i>In eos, qui Beatum Hieronymum Italum esse contendunt</i></p>	Amstelodami : apud Ioan- nem Blaeu, MDCLXVIII.	Trin- ity College Old Library	L.8.11 Oxford University Libraries	<p><i>Ioannis Lucii De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex.</i> [20], 286, [2], 287-474, [2] p., [12] leaves of plates ([2] folded) : ill. (maps, genealogical tables) ; fol. Armillary sphere printer's device with motto »Indefessus agendo« on t.p. The [10] unfolded leaves of plates consist of five double leaves of engraved maps, number 'tabula prima [-quinta] ; the two folded leaves are a genealogical table and a further map. Text printed predominantly in double columns in Roman and Italic type. »<i>Rerum Dalmaticarum scriptores nondum impressi cum notis Ioannis Lucii</i>« has divisional half-t.p. (not included in pagination or register); pagination and register continuous. Signatures: pi² a^o 2^o2. A-2Q^o (2A6 + chr 1) 2R¹. Includes index. Errata on leaf 2R4. Head- and tail-pieces, initials, marginal notes.</p>

Milan Grba

MARKO MARULIĆ AND THE BRITISH LIBRARY

The objective of this paper is to use new data to supplement previous research into Marulić's works in British libraries, as well as to describe the provenance of some of the most important copies of his books in British collections. We have managed to identify 24 Marulić first editions and editions from the 16th century in a total of 52 copies and three Marulić editions of the 17th century in 14 extant copies. In total, then, in the United Kingdom, 27 Marulić editions of the 16th and 17th centuries in 66 copies have been identified. Not only the British Library, but 24 other historical British libraries have old Marulić editions. These are the libraries of the universities, the National Library of Scotland, historical libraries of private collectors still in existence in places where they were created and used. Marulić books are preserved by six of the total of 37 libraries of Anglican cathedrals of England and Wales and finally by the library of Lambeth Palace in London.

The biggest and most important Marulić collection in Britain is in the British Library. This collection consists of 92 titles, ranging from the *Quinquagonta parabolae* of 1510 to the last publication about Marulić that the library acquired in 2010 (*Marulić Days 2010: scholarly, literary and publishing programme*, April 22-25, Književni krug – Marulianum, Split, 2010). Certainly the most important are Marulić Latin editions of the 16th century, of which there are 13. As well as four translations, this makes a total of 17 editions from the 16th century, in 18 copies.

Nine 16th century editions originally were kept in private English libraries and in the Old Royal Library. The British Museum acquired these historical libraries as a whole by gift or purchase in the 18th century. Two old Marulić books belonged to the library of George III, which was donated to the library of the British Museum in 1823. The other old Marulić books in the collection, the provenance of which is discussed in the article, are books that the Department of Printed Books of the British Museum directly purchased in the 19th and early 20th centuries. Marulić books of the 20th and 21st century in the British Library's collection were bought or acquired in exchange with the National and University Library of Croatia and the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb.

There are over 30,000 Croatian books in the British Library and more than 100,000 various items of different formats: periodicals, manuscripts, maps, prints and so on. Together with other resources in the library, this is the greatest cultural, scholarly, information and reference centre about Croatian writing in Britain. The Marulić collection can for several reasons be considered the core of the whole Croatian collection. His books cover the last half-millennium, they once graced the oldest English private collections and made up part of those libraries on the basis of which some two and a half centuries ago the British Library was created. Thus in Marulić's presence in the British Library there is a reflection of both the

centuries of Croatian writing and of the scope of the Croatian collection in this library.

Key words: Marko Marulić, British Library, British Museum, provenance, reception, bibliophiles, collectors

Captions:

Figure 1: Marko Marulić, *Bene vivendi instituta*, Adam Petri, Basle, 1513. This copy of the *Bene vivendi instituta* was bought for the collection of the British Museum on November 26, 1844.

Figure 2. On the inside of the front cover in which the *Bene vivendi instituta* was bound (Fig. 1) is a bookplate of Prince Augustus Frederick, Duke of Sussex 1773-1843), sixth son of George III and Queen Charlotte. The shelf mark of the volume in the prince's library is marked by hand on the bookplate.

Figure 3. Marko Marulić, *De humilitate et gloria Christi*, Bernardinus de Vitalibus, Venice, 1519. The manuscript annotation on the front page in a diamond shape shows when the book officially entered the collection of the British Museum: February 4, 1848 (the upper number is the year of acquisition, the centre left the number of the month, the centre right number is the day, and the lower number is the number in the acquisition register). The oval stamp contains the royal coat of arms with lion and unicorn with the inscription BRITISH MUSEUM.

Figure 4. On the inside of the front cover in which the *De humilitate et gloria Christi* (Fig. 3) is bound is the bookplate of Sir Mark Masterman (1771-1823), collector and bibliophile. The inscription over the bookplate in English is of a later date, added probably after the death of the owner for the requirements of an auction. It marks the place and year of the edition, briefly describes the condition of the copy and speaks of the rarity of the work.